

कक्षा – 8

विषय –संस्कृत

पुस्तक का नाम– रूचिरा भाग–3

मास	विषयवस्तु	अधिगम उपलब्धियाँ
अप्रैल, 2026	मङ्गलम् भाषा, वर्णोच्चारणम् प्रथमः पाठः सुभाषितानि पदोच्चारणम् श्लोकगायनम्, छन्दोज्ञानम्	भाषा, वर्णोच्चारणपूर्वकं मनः कीदृग् भवति इति ज्ञानम् अभवत् । मानवजीवनस्य महत्त्वं किमिति ज्ञानम् अभवत् पदोच्चारणम्, श्लोकगायनपूर्वकं, गुणस्य, निर्गुणस्य, कृपणस्य, पुरुषार्थस्य च मानवजीवने महत्त्वं । वर्णविचारः, वर्णोच्चारणस्य ज्ञानम् ।
	द्वितीयः पाठः बिलस्य वाणी न कदापि मे श्रुता अव्ययप्रयोगज्ञानम्	अव्ययप्रयोगज्ञानम् अभवत् । पंचतन्त्र विषयकं ज्ञानम् अभवत् । कारकज्ञानमभवत् ।
	पाठानां पुनराभ्यासः :	भाषा, वर्णोच्चारणपूर्वकं मनः कीदृग् भवति इति ज्ञानम् अभवत् । मानवजीवनस्य महत्त्वं किमिति ज्ञानम् अभवत् पदोच्चारणम्, श्लोकगायनपूर्वकं, गुणस्य, निर्गुणस्य, कृपणस्य, पुरुषार्थस्य च मानवजीवने महत्त्वं । वर्णविचारः, वर्णोच्चारणस्य ज्ञानम् । अव्यय प्रयोगज्ञानम् अभवत् । पंचतन्त्र विषयकं ज्ञानम् अभवत् । कारकज्ञानमभवत् ।
मई, 2026	तृतीयः पाठः डिजीभारतम् विशेषणविशेष्य ज्ञानम्	आधुनिकशिक्षायां सङ्गणकस्य उपयोगिता इन्टरनेटस्य प्रयोगं च । प्रत्ययानां विशेषण-विशेष्य पदानां च ज्ञानमभवत् ।
	पाठस्य पुनराभ्यासः	आधुनिकशिक्षायां सङ्गणकस्य उपयोगिता इन्टरनेटस्य प्रयोगं च । प्रत्ययानां विशेषण-विशेष्य पदानां च ज्ञानमभवत् ।
	चतुर्थः पाठः सदैवपुरतो निधेहि चरणम् लोट्, विधिलिङ् लकारयोः प्रयोगः	लोट्, विधिलिङ् लकारयोः प्रयोगाभ्यासो जातः । कवितां पठित्वा देशभक्तिः कर्तव्यपरायणता च समधिगता ।
	पाठस्य पुनराभ्यासः	लोट्, विधिलिङ् लकारयोः प्रयोगाभ्यासो जातः । कवितां पठित्वा देशभक्तिः कर्तव्यपरायणता च समधिगता ।
जून, 2026	Summer Vacation from 1st June 2026 to 30th June, 2026	
जुलाई, 2026	पंचमः पाठः कण्टके नैव कण्टकम्	ऋकारान्त स्त्रीलिङ्ग-शब्दरूपाणां प्रयोगाभ्यासो जातः । पाठं पठित्वा कर्मानुसारेणैव फलं लभ्यते ।

	ऋकारान्त स्त्रीलिङ्ग शब्दरूपाणांप्रयोगः	
	षष्ठः पाठः गृहं शून्यं सुतां विना अव्ययज्ञानम्	स्त्रीणांसम्मानं, लिङ्ग परीक्षणं जघन्य कृत्यम्, पुत्रीं रक्षं पुत्रीं पाठय च अव्ययपदानां ज्ञानम् ।
	पाठानांपुनराभ्यासः :	ऋकारान्त स्त्रीलिङ्ग-शब्दरूपाणां प्रयोगाभ्यासो जातः । पाठं पठित्वा कर्मानुसारेणैव फलं लभ्यते । स्त्रीणांसम्मानं, लिङ्ग परीक्षणं जघन्य कृत्यम्, पुत्रीं रक्षं पुत्रीं पाठय च अव्ययपदानां ज्ञानम् ।
अगस्त, 2026	सप्तमः पाठः भारतजनताऽहम् सन्धिज्ञानम्	भारतीय जनतायः विविधं कौशलानाम्, विविधं-रुचिनाम् इत्यादयः वर्णितम् । सन्धिज्ञानम्, उचितानुचितकथनानाम् ज्ञानम् ।
	पाठस्य पुनराभ्यासः :	भारतीय जनतायः विविधं कौशलानाम्, विविधं-रुचिनाम् इत्यादयः वर्णितम् । सन्धिज्ञानम्, उचितानुचितकथनानाम् ज्ञानम् ।
	अष्टमः पाठः संसारसागरस्य नायकाः संस्कृतसंभाषणाभ्यासः भू, पठ्, लिख्, पा, स्था, कृ, भक्ष्, अस्, गम्, घ्रा, ह्, रक्ष्, हस्, खाद्, वद्, नम्, पच्, प्रच्छ्, क्रुध्, त्यज्, दिव्, तुद्, सेव्, लभ्, जन्, वृत्, याच्, शक्, श्रु, प्रभृति धातु रूपाणांपंचलकारेषु प्रयोगाभ्यास	संस्कृतसंभाषणाभ्यासो जातः । विध्यवस्तुगत धातु रूपाणांपंचलकारेषु प्रयोगाभ्यासो जातः पृथिव्यां यत्किमपि दृश्यते तत्सर्वमानवनिर्मितम् इति विज्ञाय तेषां कर्ता गजधर इति नामकस्य शिल्पिकारस्य ज्ञानम् अभवत् ।
	पाठस्य पुनराभ्यासः :	संस्कृतसंभाषणाभ्यासो जातः । विध्यवस्तुगत धातु रूपाणांपंचलकारेषु प्रयोगाभ्यासो जातः पृथिव्यां यत्किमपि दृश्यते तत्सर्वमानवनिर्मितम् इति विज्ञाय तेषां कर्ता गजधर इति नामकस्य शिल्पिकारस्य ज्ञानम् अभवत् ।
सितम्बर, 2026	नवमः पाठः सप्तभिग्न्यः प्रत्ययज्ञानम्, वाच्य परिवर्तनम् प्रेरणार्थकक्रियापदानांप्रयोगाभ्यासः कारकप्रयोगाभ्यासः,	प्रत्ययज्ञानम्, वाच्य परिवर्तनम् प्रेरणार्थकक्रियापदानांप्रयोगाभ्यासो जातः । पूर्वोत्तरराज्यानां भौगोलिकं, सांस्कृतिकं, ऐतिहासिकं च महत्त्वं ज्ञातम् ।
	दशमः पाठः नीतिनवनीतम् सर्वनाम-पदानांप्रयोगाभ्यासः	सर्वनाम-पदानांप्रयोगाभ्यासो जातः । वृद्धानांसम्मानं, सदाचारतथा च सत्यासत्यमार्गस्य ज्ञानम् । विधिलिङ्ग-लकारस्य प्रयोगाभ्यासः जातः । सन्धि पदानां ज्ञानं जातम् ।

	पाठानांपुनराभ्यास :	प्रत्ययज्ञानम् ,वाच्य परिवर्तनम् प्रेरणार्थकक्रियापदानांप्रयोगाभ्यासोजातः । पूर्वोत्तरराज्यानांभौगोलिकं,सांस्कृतिकं,ऐतिहासिकं च महत्त्वंज्ञातम् ।सर्वनाम-पदानांप्रयोगाभ्यासोजातः । वृद्धानांसम्मानं, सदाचारतथा च सत्यासत्यमार्गस्य ज्ञानम् ।विधिलिङ्ग-लकारस्य प्रयोगाभ्यासः जातः ।सन्धि पदानांज्ञानंजातम् ।
Half Yearly Assessment (April to September Syllabus)		
अक्तूबर ,2026	एकादशःपाठः सावित्री बाईफुले उपसर्गप्रयोगाभ्यासः, अव्यय प्रयोगाभ्यासः,	उपसर्गप्रयोगाभ्यास-ज्ञानंजातम् ।अव्यय प्रयोगाभ्यासज्ञानंजातम् ।बालिकाः महिलाश्चशिक्षांप्राप्तुकथंसंघर्षम् अकुर्वन् इतिज्ञानम् अनुभवश्चजातः ।
	ikBL;iqujKH;kl %	उपसर्गप्रयोगाभ्यास-ज्ञानंजातम् ।अव्यय प्रयोगाभ्यासज्ञानंजातम् ।बालिकाः महिलाश्चशिक्षांप्राप्तुकथंसंघर्षम् अकुर्वन् इतिज्ञानम् अनुभवश्चजातः ।
	द्वादशः पाठः कः रक्षति कः रक्षितः संस्कृत-संभाषणाभ्यासः	संस्कृत-संभाषणाभ्यासोजातः । प्रतिमानवः प्लास्टिकस्यूतस्य उपयोगं करोति ।इदानींपर्यावरणस्य रक्षणं कः कथं च करिष्यतिइतिज्ञानम् अभवत् ।
	पाठस्यपुनराभ्यास :	संस्कृत-संभाषणाभ्यासोजातः । प्रतिमानवः प्लास्टिकस्यूतस्य उपयोगं करोति ।इदानींपर्यावरणस्य रक्षणं कः कथं च करिष्यतिइतिज्ञानम् अभवत् ।
नवम्बर, 2026	त्रयोदशः पाठः क्षितौराजतेभारतस्वर्णभूमिः चित्रं दृष्ट्वावाक्यनिर्माणज्ञानम्, अपठितपद्यांशानां / गद्यांशानांप्रयोगः	प्राचीनपरम्परायाः संस्कृतेः, भारतस्य सौन्दर्यज्ञानम् जातम् ।चित्रं दृष्ट्वावाक्यनिर्माणज्ञानम् एवंअपठितपद्यांशानां / गद्यांशानांप्रयोगाभ्यासोजातः ।
	चतुर्दशः पाठः आर्यभट्टः कथा घटनाक्रमलेखनाभ्यासः अनुप्रयुक्तव्याकरणाभ्यासः	कथा घटनाक्रमलेखनाभ्यासोजातः ।अनुप्रयुक्तव्याकरणाभ्यासोजातः ।भारतस्य गौरवम् आर्यभट्टस्य गणितविषयकम्, खगोलविषयकं च ज्ञानम् अभवत् ।
दिसम्बर ,2026	पंचदशः पाठःतीजपर्व संस्कृतसम्भाषणम्, संवादविधायाः प्रयोगः, पर्वमहत्त्वम्, प्रदेशस्य संस्कृतेः महत्त्व-प्रतिपादनम्	संस्कृत-सम्भाषणेगतिः, संवादविधायाः प्रयोगाभ्यासः, पर्वमहत्त्वविज्ञानम्, प्रदेशस्य संस्कृतेः परम्परायाश्चमहत्त्व-ज्ञानं च अभवत् ।
	पाठस्यपुनराभ्यास :	संस्कृत-सम्भाषणेगतिः, संवादविधायाः प्रयोगाभ्यासः, पर्वमहत्त्वविज्ञानम्, प्रदेशस्य संस्कृतेः परम्परायाश्चमहत्त्व-ज्ञानं च अभवत् ।

जनवरी, 2027	Winter vacation from 1st January 2027 to 15th January 2027	
	षोडशः पाठःसर्वत्रसमदर्शनः पदोच्चारणम्, श्लोकगायनम्, छन्दोज्ञानम्, गीतायाः महत्त्व-प्रतिपादनम्	पदोच्चारणाभ्यासः, श्लोकगायनाभ्यासः, छन्दोविज्ञानम्, गीतायाः महत्त्व-ज्ञानं च अभवत्।
फरवरी, 2027	परिशिष्टम् स्वरसन्धिः(दीर्घ, यण्, गुण, वृद्धि,अयादिः)कारकम्,उपसर्गाः, प्रत्ययाः अस्मद्, युष्मद्, यत्, इदम् त्रिषुलिङ्गेषुसर्वनाम शब्दरूपाणि।	वर्णविचारः, स्वरसन्धिः(दीर्घ, यण्, गुण, वृद्धि, अयादिः) कारकम्, उपसर्गाः, प्रत्ययाः। अस्मद्, युष्मद्, यत्, इदम् त्रिषुलिङ्गेषुसर्वनामप्रभृति शब्दरूपाणांज्ञानम् अभवत्।
	परिशिष्टम् मातृ, स्वसृ ऋकारान्त स्त्रीलिङ्गराजन् नकारान्तपुंल्लिङ्गशब्दरूपाणि। खाद्, इष्, धातुरूपाणि संख्यावाचक, (51-100) शब्दानांज्ञानम्।	मातृ, स्वसृ ऋकारान्त स्त्रीलिङ्गराजन् नकारान्तपुंल्लिङ्ग शब्दरूपाणां। खाद्, इष्, धातुरूपाणां संख्यावाचक, 51-100) शब्दानांज्ञानम् अभवत्।
मार्च, 2027	समस्तपाठानांअभ्यासानां च पुनरावृत्तिः	दृढीकरणम्
	Annual Assessment (AA-1) Complete Syllabus	
अप्रैल, 2027	Supplementary Assessment (AA-2) Complete Syllabus	